

Scherpzinnig vlinders fotograferen: vier tips

Tekst en foto's:
Mark Kuiper

Diep in ons hart schuilt nog iets van de primitieve jagers en verzamelaars. Nu vrije tijd belangrijker wordt, trekken steeds meer mensen, gewapend met veldgidsen en verrekijkers, er als onschadelijke jagers op uit om dieren te zien. Wie wel eens een vlinderverzameling heeft bekeken of de avonturen van negentiende-eeuwse geleerde avonturiers als Darwin en Wallace heeft gelezen, begrijpt de passie van het vlindernet en de spelden. Maar de natuur is niet meer eindeloos en onuitputtelijk. Gelukkig is er een instrument dat ons in staat stelt een trofee mee te nemen zonder schade aan te richten: het fototoestel. Wie begint met het fotograferen van vlinders zal veel plezier beleven, maar kan ook frustraties oplopen. Je hebt bepaald minder makkelijk resultaat dan met het fotograferen van een dorpspleintje. De eerste films bevatten soms vooral 'bijna scherpe' dia's. Met vallen en opstaan heb ik strategieën geleerd die echt werken. Vier gouden tips.

Tip 1: laat ze komen!

In de praktijk blijkt dat er bij het fotograferen van vlinders

een groot risico op bewegingsonscherpte bestaat: een telelens die zeer dichtbij kan scherpestellen is vaak nodig om schuwe vlinders op afstand beeldvullend op het plaatje te krijgen en een langzame film is de eerste keus

Groot geaderd witje

Een veld vol vlinders. Ik zag dat betoniek druk werd bezocht en zette mijn camera op statief naast een fraaie tros. Omdat ik hoopte op een groot geaderd witje, koos ik positie met tegenlicht, dan komen de witte vleugels met zwarte adertjes tot hun recht. Na tien minuten landde er een waar ik hem wilde hebben.

Koninginnenpage.

Hij vloog dwars over de markt in een Frans dorpje en dook over de brug naar beneden. Met het nodige geklauter bereikte ik de bedding van het riviertje. De Waterspreeuw toonde gelukkig geen interesse. Vrouw en kinderen met stokbrood en kaas op de kade. Alles was zoals het wezen moet: de koninginnenpage, de waterspreeuw op de keien, de rotszwaluw boven het water...

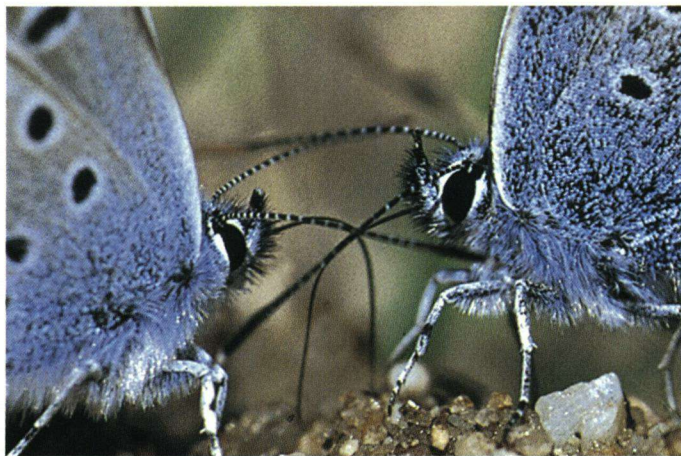
voor maximale kleurkwaliteit. Bovendien is een klein diafragma, en dus lange belichting, vereist om scherptediepte te verkrijgen. Let op! De voorgeprogrammeerde close-up programma's op de meeste moderne camera's werken averechts. Geleid door de filosofie dat bij een close-up foto het beeld mooi los moet staan van de achtergrond, is er een grote diafragmaopening geprogrammeerd. De resultaten zijn rampzalig: de scherptediepte valt met een beetje telelens terug tot bijna nul. Aangezien een vlinder zich nooit in een volmaakt plat vlak evenwijdig aan de film bevindt, is het resultaat dat er vrijwel niets scherp wordt afgebeeld, ook al is bewegingsonscherpte door de korte belichting voorkomen. Wie een programma wil instellen op zijn camera kan beter kiezen voor 'landschap', met een klein diafragma voor maximale scherptediepte. Nog beter is de ouderwetse automatische belichting met diafragma voorkeuze en dan kiezen voor een waarde tussen f11 en f22.

De optelsom van telelens, korte afstand en lange belichting leidt er toe dat iedere beweging onherroepelijk resulteert in een vaag beeld. De meest voorkomende oorzaak van een onscherp beeld is het bewegen van de camera. Het beste middel om de kwaliteit van je foto's te verhogen is dan ook niet de aanschaf van een duurdere camera, maar van een statief. Houd als het even kan de camera niet in de hand op het moment van afdrukken. Zet hem op een statief, een zak met rijst of direct op de grond en druk af met een draadontspanner.

Maar hoe kom je met een statief in de buurt van een vlinder? Wees slim: laat de vlinder voor je lens komen. Ren niet meteen achter de eerste de beste vlinder aan. Zoek een veldje waar aardig wat vlinders fladderen en neem de tijd om te observeren wat er gebeurt. Je zult zien dat bepaalde bloemen heel populair zijn. Kies vervolgens positie met de camera op statief achter een plant of groepje planten die regelmatig bezoek ontvangt van de vlinders. Op het moment dat je zit, zijn alle vlinders waarschijnlijk verjaagd. Wacht rustig af. Zolang je niet beweegt, trekken vlinders zich niets van je aanwezigheid aan en zullen snel terugkeren naar hun lievelingsbloemen. Is er een vlinder binnen bereik gekomen, beweeg dan uiterst langzaam om de camera te richten. Vlinders schrikken van plotselinge bewegingen, op trage bewegingen op zekere afstand reageren ze veel minder. Ik gebruik tegenwoordig graag de Micro Nikkor 80-180mm. De kwaliteit is vrijwel even goed als van een vaste lens en aan grote lichtsterkte heb je toch weinig. Ik begin dan te schieten met 180 mm, schuifel vervolgens voorzichtig dichterbij en als het mogelijk is kan ik wat uitzoomen.

Tip 2: zoek likplaatsen

Een vlinder op een bloem fotograferen is natuurlijk prachtig, maar met een zuchtje wind wordt dat al erg lastig. Vlinders zitten echter ook graag op de grond om voedingsstoffen uit de modder, rottend fruit of hondenpoep te zuigen, en dat heeft een aantal voordelen. Allereerst heb je op zo'n 'likplaats' geen last van de wind die de bloem heen en weer doet wiegen, ten tweede laten vlinders die op een likplaats aan het zuigen

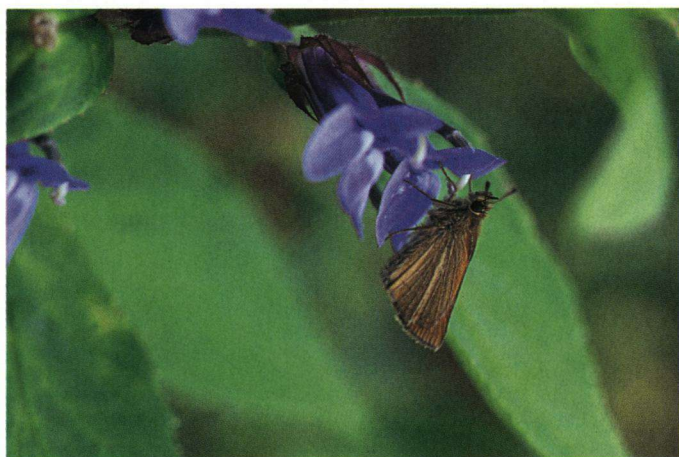
Heideblauwtje.

Een vies hoekje van het landweggetje lag onder een blauwe waas van rondfladderende blauwtjes. Zonder bedenken de rugzak af en languit op de weg. Met mijn neus op de grond wist ik dadelijk wat het was: een konijntoilet, overal keutels en nattigheid, kennelijk een feest voor de heideblauwtjes. Wat is leuker dan een foto van zo'n blauwtje? Een plaatje met twee blauwtjes!

zijn zich makkelijk benaderen. Ga er dus in je oude kleren gezellig bij liggen. En mochten ze opvliegen, geen nood, blijf liggen: als je niet beweegt, komen ze bijna altijd op dezelfde plaats terug. De grond zelf is een prachtig 'statief'. Plat op je buik geeft bovendien een mooi perspectief. Oog in oog!

Tip 3: stel scherp op de ogen

Onze ogen zijn gewend zich in te stellen op een bepaalde afstand, waarbij alles wat verder weg of dichterbij is onscherp blijft. Een foto met scherpe vlinder en een onscherpe achtergrond doet dus natuurlijk aan. Ook een deels scherpe, deels onscherpe afbeelding van het onderwerp zelf kan aangenaam zijn. Maar doe dan bij vlinders niet anders dan wat je bij een portretfoto zou doen: stel scherp op de ogen. Foto's waarbij de vleugel scherp is, maar de kop vaag, zijn onrustig; telkens probeert jouw oog het oog van de vlinder te focussen, als dat niet goed lukt, ben je niet blij met de foto. Zijn de ogen scherp, maar de

Zwartsprietdikkopje.

Veel blijft onscherp op deze foto, toch doet hij niet onplezierig aan. We kunnen het zwartsprietdikkopje als het ware aankijken, zo vinden onze ogen het rustpunt dat we nodig hebben om een beeld als realistisch te aanvaarden.

vleugelpunten vaag, dan is de voorstelling toch plezierig; je ogen blijven tevreden op het oog gefocuseerd en de onscherpte van de vleugel merk je nauwelijks op. In de praktijk betekent dit dat het vaak beter is met de hand scherp te stellen dan de autofocus functie gebruiken. De autofocus stelt al gauw scherp op de vleugel, het knopje van de voelspriet of dat grasje dat voor de vlinder staat. Vaak is een standaard close-up lens al te kort om schuwe vlinders te benaderen.

Tip 4: pak eens een groothoekje

Maar soms kom je een vlinder tegen die gewoon niet weg is te krijgen, vooral op zo'n likplaats bij een plas in de modder. Je kunt ze letterlijk aaien. Probeer dan eens wat anders: een korte lens, 24 of 28 mm bijvoorbeeld. De minimum instelafstand is bij de meeste groothoek-zoomlenzen te groot, maar een vaste groothoek gaat wel tot 25 cm. Bovendien, een 28 mm lens is zes keer minder gevoelig voor beweging dan een 180 mm en laat zich dus goed uit de hand gebruiken.

Koningspage

Aan de oever van de Loire vond ik deze vlinders, mak als schapen. Zo tam dat ik zelf met 80 mm dacht: dit kan anders. Met een 28 mm kreeg ik een foto van een koningspage met de op de achtergrond nog herkenbaar de rivier en het oobos. De scherptediepte van de korte lens maakte het mogelijk even later twee koningspages die samen een walsje draaiden uit de hand van boven te nemen.